

ВІДГУК

офіційного опонента на дисертаційну роботу Музичук Галини Олегівни «Психологічне благополуччя пацієнтів нейрофункціональної хірургії», подану на здобуття наукового ступеня доктора філософії за спеціальністю 053 «Психологія» (галузь знань 05 «Соціальні та поведінкові науки»)

Актуальність теми дисертаційного дослідження. Дисертаційна робота Г.О. Музичук присвячена вирішенню однієї з найбільш гострих проблем сучасної медичної психології – диспропорції між технологічними можливостями нейрофункціональної хірургії та якістю психологічної адаптації пацієнтів. Актуальність дослідження зумовлена тим, що успішне хірургічне усунення неврологічної симптоматики (епілептичних нападів чи рухових розладів при хворобі Паркінсона) не гарантує автоматичного підвищення суб'єктивного благополуччя хворого. Навпаки, феномен «тягаря нормальності», коли пацієнт виявляється психологічно не готовим до життя без хвороби, стає новим викликом для клініцистів.

Авторка обґрунтовано зміщує фокус наукового пошуку з традиційної біомедичної моделі на біопсихосоціальну, де психологічне благополуччя розглядається не як вторинний наслідок, а як самостійний предиктор ефективності хірургічного втручання. В умовах зростання кількості нейрохірургічних операцій в Україні, робота набуває особливого практичного значення, пропонуючи науково обґрунтований інструментарій для диференційованого супроводу пацієнтів із різними нозологіями та когнітивними профілями. Дослідження Г.О. Музичук заповнює існуючу прогалину в розумінні специфічних психологічних механізмів адаптації до високотехнологічного лікування тяжких хронічних захворювань ЦНС.

Структура та зміст роботи. Дисертація побудована за класичним академічним принципом та складається зі вступу, трьох розділів, висновків, списку використаних джерел і додатків. Логіка викладення матеріалу

підпорядкована меті дослідження і демонструє перехід від теоретичного осмислення проблеми до емпіричної верифікації та практичних рекомендацій.

У **вступі** обґрунтовано актуальність і сучасний стан дослідження проблеми психологічного благополуччя у клініці нейрохірургії. Особливу увагу приділено аналізу статистики захворюваності на епілепсію та хворобу Паркінсона, а також проблемі фармакорезистентності, що робить хірургічне втручання єдиною альтернативою для багатьох пацієнтів. У вступі також чітко визначено мету, завдання, об'єкт і предмет дослідження, що логічно пов'язані з його загальною тематикою та структурою. Чітко окреслено основні етапи реалізації дослідження, обґрунтовано вибір методів і методик (зокрема SF-36, PGWBI, HADS, СЖО), використаних для досягнення поставлених завдань, що забезпечує прозорість і наукову обґрунтованість роботи.

У **першому розділі** «Теоретико-методологічні засади дослідження психологічного благополуччя пацієнтів нейрофункціональної хірургії» дисертантка здійснює ґрунтовний аналіз феномену психологічного благополуччя через призму гедоністичного та евдемонічного підходів. Глибоко проаналізовано поняття якості життя як інтегральної характеристики, а також роль тривожних станів як основного фактора дезадаптації. Авторка демонструє високий рівень теоретичної підготовки, аналізуючи специфіку нейрохірургічного лікування та його вплив на психіку хворих. Цінним є розгляд психологічного благополуччя як багатовимірного конструкту, що включає фізичні, емоційні, соціальні та духовні аспекти.

У **другому розділі** «Організація та методи емпіричного дослідження психологічного благополуччя пацієнтів нейрофункціональної хірургії» детально описано дизайн дослідження, характеристику вибірки (177 осіб) та психодіагностичний інструментарій. Авторка обґрунтовує побудову емпіричної моделі дослідження, яка враховує когнітивні функції, емоційний стан та особистісні ресурси. Позитивним моментом є використання валідних та надійних методик, а також включення до протоколу дослідження блоку оцінки когнітивних функцій, що є критично важливим для пацієнтів з

органічними ураженнями мозку. Опис процедури збору даних та методів математичної статистики (пакет RStudio) свідчить про методологічну грамотність здобувачки.

У **третьому розділі** «Аналіз результатів емпіричного дослідження психологічного благополуччя пацієнтів нейрофункціональної хірургії» представлено результати кількісного та якісного аналізу отриманих даних. Авторка виявила специфічні особливості психологічного профілю пацієнтів з епілепсією та хворобою Паркінсона. Зокрема, встановлено, що у хворих на хворобу Паркінсона спостерігається більш виражене зниження когнітивних функцій та якості життя порівняно з пацієнтами з епілепсією. Заслуговує на увагу проведений кластерний аналіз, який дозволив виділити чотири типи психологічних профілів пацієнтів («функціонально збалансовані», «психологічно ресурсні з когнітивною вразливістю», «когнітивно збережені з емоційним виснаженням», «з комплексними важкими порушеннями»). Ці результати є важливим внеском у розуміння диференційованого впливу нозології на структуру психологічного благополуччя та дозволяють персоналізувати реабілітаційні заходи.

Висновки дисертаційної роботи є чітко сформульованими, акумулюють зміст трьох розділів роботи відповідно до поставленої мети та завдань, визначають перспективи подальших наукових досліджень. Вони логічно впливають з отриманих емпіричних даних.

Наукова новизна одержаних результатів полягає в тому, що вперше розроблено й апробовано емпіричну модель психологічного благополуччя пацієнтів нейрофункціональної хірургії, яка інтегрує фактори адаптації, емоційного стану, когнітивного функціонування та особистісних ресурсів. Вперше виділено та описано психологічні профілі пацієнтів даної категорії, що дозволяє прогнозувати ризики дезадаптації. Поглиблено розуміння взаємозв'язків між рівнем тривожності, депресії та суб'єктивною оцінкою якості життя у хворих на фармакорезистентну епілепсію та хворобу Паркінсона.

Теоретичне значення дослідження полягає в тому, що розширено уявлення про структуру психологічного благополуччя в умовах важкого соматичного захворювання. Робота доповнює наукові дані про роль сенсожиттєвих орієнтацій та когнітивних функцій у забезпеченні якості життя нейрохірургічних пацієнтів.

Практичне значення дослідження полягає у розробці комплексу практичних рекомендацій щодо психологічного супроводу та реабілітації пацієнтів нейрофункціональної хірургії. Запропонований психодіагностичний комплекс може бути впроваджений у клінічну практику для моніторингу стану хворих на етапах підготовки до операції та в післяопераційному періоді. Виділені психологічні профілі є готовим інструментом для лікарів та психологів при виборі стратегії інтервенції.

Результати дослідження знайшли повне відображення у 7 публікаціях, з них 3 статті у наукових фахових виданнях України та 4 тези доповідей на конференціях. Кількість, обсяг та зміст друкованих праць відповідають вимогам МОН України до підготовки докторів філософії.

Позитивно оцінюючи зміст і основні результати, науково-теоретичне та практичне значення результатів дисертаційного дослідження, вважаємо за потрібне висловити деякі **зауваження та пропозиції**:

1. У першому розділі роботи авторка ґрунтовно аналізує теоретичні підходи до розуміння психологічного благополуччя (гедоністичний та евдемонічний). Однак, хотілося б побачити більш деталізований аналіз саме специфіки зміни цих парадигм у пацієнтів безпосередньо *після* нейрохірургічного втручання. Як саме факт операції трансформує сприйняття благополуччя в короткостроковій перспективі?
2. При описі вибірки (Розділ 2) вказано, що група пацієнтів із хворобою Паркінсона (ЕГ 2) мала певний гендерний дисбаланс (67,2% чоловіків проти 32,8% жінок) та вікові особливості (старший вік порівняно з ЕГ 1). Хоча авторка враховувала це у статистичному аналізі, було б доцільно детальніше прокоментувати, як саме віковий фактор міг вплинути на

показники когнітивних тестів у порівнянні з групою епілепсії, адже вік сам по собі є фактором когнітивного зниження.

3. У третьому розділі при описі кластерного аналізу виділено чотири психологічні профілі. Проте, рекомендації у підрозділі 3.5 носять дещо узагальнений характер для нозологій. Було б доцільно більш чітко співвіднести розроблені практичні рекомендації з кожним із чотирьох виділених емпіричних профілів (кластерів), що значно підвищило б прикладну цінність роботи для практикуючих фахівців.
4. В роботі використано широкий спектр психодіагностичних методик. Водночас, при аналізі когнітивної сфери (таблиці 3.12, 3.13) спостерігається значна кількість нульових значень медіани у групі пацієнтів з хворобою Паркінсона за окремими пробами. Виникає питання: чи достатньою була чутливість обраних когнітивних тестів для диференціації ступеня порушень саме у цій групі пацієнтів, чи, можливо, варто було б використати більш спеціалізовані шкали для деменції або когнітивних розладів при паркінсонізмі?

Однак, зазначені зауваження та пропозиції принципово не знижують високої наукової якості дисертаційного дослідження, мають переважно рекомендаційний та дискусійний характер і не впливають на загальну позитивну оцінку дисертації. Робота виконана на належному методологічному рівні, а отримані результати є достовірними та обґрунтованими.

Загальний висновок: Дисертаційна робота Музичук Галини Олегівни на тему «Психологічне благополуччя пацієнтів нейрофункціональної хірургії» є самостійним, завершеним науковим дослідженням, яке вирішує актуальне науково-практичне завдання вивчення та підвищення рівня психологічного благополуччя пацієнтів з фармакорезистентною епілепсією та хворобою Паркінсона.

Враховуючи актуальність, новизну, важливість одержаних автором наукових результатів, їх обґрунтованість та вірогідність, а також практичну цінність сформульованих положень і висновків дисертаційної роботи, можемо

стверджувати, що робота Музичук Галини Олегівни написана на високому науково-теоретичному рівні, відповідає галузі знань 05 «Соціальні та поведінкові науки», спеціальності 053 «Психологія» та вимогам Наказу Міністерства освіти і науки України від 12 січня 2017 року №40 «Про затвердження вимог оформлення дисертацій» (зі змінами), «Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії» (Постанова Кабінету Міністрів України від 12 січня 2022 року №44; зі змінами від 21.03.2022 року), а її авторка Музичук Галина Олегівна, безумовно, заслуговує на присудження наукового ступеня доктора філософії за спеціальністю 053 «Психологія».

Офіційний опонент:

доктор економічних наук,
кандидат психологічних наук, професор,
професор кафедри кризової та клінічної психології,
в.о. директора навчально-наукового інституту психології
Донецького національного університету

Ім'я Василя Стуса

Вікторія ОВЕРЧУК